

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 330.33.01:69

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

І. І. Конєва, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті розглянуто місце фінансового забезпечення у фінансовому механізмі, основні ознаки поняття «фінансове забезпечення». Проаналізовано стан фінансового забезпечення підприємств будівельного комплексу. Запропоновано заходи щодо забезпечення зростання обсягів фінансових ресурсів та розраховано модель фінансового забезпечення для невеликих будівельних підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансовий механізм, фінансове забезпечення, будівельна галузь, оптимальна структура капіталу, фінансова безпека.

Постановка проблеми. Сьогодні фінансова криза охопила всі сектори економіки України. Фінансовий стан підприємств потребує раціонального та ефективного керівництва. Будівельній галузі належить значна роль у структурі формування внутрішнього валового продукту, адже її робота тісно пов'язана з іншими галузями національного господарства. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна обґрунтувати тим, що капітальне будівництво створює значну кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Розглядаючи фінансове забезпечення виробничої діяльності будівельних підприємств з точки зору теорії та методології, можна зазначити, що воно є цілісним процесом щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, основною функцією якого є формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів підприємства, для розв'язання окремих завдань фінансової політики зазначеного підприємства. Через значні фінансові потреби, складну дозвільну систему при будівництві, дорогі матеріали, низький рівень доходів населення та помірну участь приватного сектора у фінансуванні будівництва питання налагодження фінансового забезпечення є актуальним для підприємств будівельного комплексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у дослідження фінансового механізму, у тому числі фінансового забезпечення, як його складової внесли вітчизняні науковці О.Д. Василик, І.Т. Балабанов, Ю.М. Воробйов, В.М. Гриньова, Т.О. Кірсанова, Г.Г. Кірейцев, В.М. Опарін, І.В. Осмірко, А.М. Поддєрьогін, О. Романенко, С.І. Юрій та ін.

Однак дослідження показали, що при наявності великої кількості робіт, багато питань теорії та практики управління фінансовими ресурсами підприємства ще залишаються до кінця не вирішеними і потребують доопрацювання. Таким чином, актуальність обраної теми дослідження визначається необхідністю оптимізації фінансового забезпечення діяльності будівельних підприємств на основі аналізу й оцінки їх фінансового стану.

Мета дослідження. Виходячи з цього, метою дослідження є розробка обґрунтованих практичних рекомендацій щодо поліпшення фінансового забезпечення розвитку підприємств будівельного комплексу, шляхом визначення ключових напрямів удосконалення та окреслення перспектив розвитку фінансового забезпечення виробничої діяльності підприємств в умовах економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою стороною виробничої діяльності будівельних підприємств є фінансове забезпечення, оскільки фінансові ресурси потрібні для покриття витрат виробництва й обігу, своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутків. Тому, необхідно дати визначення категорії «фінансове забезпечення».

Аналіз визначення сутності категорії «фінансове забезпечення» у наукових працях дозволяє узагальнити основні ознаки, що притаманні фінансовому забезпеченню, як економічної категорії: сукупність економічних відносин, що опосередковані безперервним характером відтворювальних процесів та тісно пов'язана з розподільчою функцією фінансів, яка здійснюється за допомогою фінансового механізму; комплексне поняття, узагальнює систему показників, що пов'язані з залученням та використанням фінансових ресурсів; процес організації фінансування; покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів.

Серед українських учених не має єдності щодо сутності фінансового забезпечення діяльності суб'єктів підприємництва. Ряд авторів стверджують, що фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Інакше трактує сутність фінансового забезпечення Романенко О.Р. «... фінансове забезпечення – це покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою» [1].

Колектив авторів під редакцією С.І. Юрія зазначає, що «... фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів у достат-

ньому розмірі та їх ефективне використання» [2]. У цьому визначенні фінансове забезпечення розглядається як формування і використання грошових фондів підприємства.

Узагальнюючи проаналізовані визначення, погоджуємося з думкою І.В. Осмірко [3], та вважаємо що фінансове забезпечення - це сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм фінансування, фінансових важелів та інструментів впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Оскільки, метою дослідження є аналіз фінансового забезпечення виробничої діяльності підприємств будівельної галузі, то розглянемо ряд особливостей притаманних будівельним підприємствам.

Обсяги фінансових ресурсів, що необхідні для нормального функціонування будівельного підприємства, формуються виходячи з таких положень: потреб будівельного підприємства в основних засобах виробництва; потреб будівельного підприємства в постійних оборотних активах; потреб будівельного підприємства в змінних оборотних активах; кількості об'єктів будівництва, що одночасно будує підприємство; наявності власних виробництв будівельних матеріалів; налагодженої системи поставки необхідних будівельних матеріалів; забезпеченості власним чи орендованим транспортом; величини податкових зобов'язань будівельних підприємств; необхідності створення резервних фондів для фінансування будівництва; необхідності створення резервних фондів для погашення короткострокових та середньострокових зобов'язань; корупційної складової будівельного бізнесу.

Сучасні будівельні підприємства України перш за все використовують позикові джерела фінансових ресурсів, і дуже мало власні, як зовнішні, так і внутрішні. Це можливо пояснити особливим характером будівельного бізнесу, а також небажанням власників будівельних підприємств вкладати власні кошти для формування ресурсів, що необхідні для будівництва житла, комерційних чи виробничих будівель. Об'єкти суспільного чи комунального призначення в Україні фінансуються за рахунок або державного, або місцевого бюджетів, а тому для цих будівель підприємства практично не використовують ані власні, ані позикові кошти. Недостача власних фінансових ресурсів спонукає будівельників шукати нові способи залучення додаткового фінансування. Велику надію суб'єкти ринку покладають на підтримку держави [4].

Однак масштаби фінансово-господарської діяльності будівельних підприємств суттєво впливають на реальну потребу у фінансових ресурсах, що вимагає від будівельних підприємств з різною величиною активів здійснювати відповідні заходи з метою залучення фінансових ресурсів. Такі заходи повинні відповідати як потребам і можливостям самих будівельних компаній, так і бути підкріплені реальною спроможністю соціально - економічної системи держави створювати фінансові ресурси за рахунок постійного збільшення ВВП, а фінансовий ринок акумулювати і розподіляти ці фінансові ресурси між різними економічними суб'єктами з урахуванням їх вартості, необхідності залучення суб'єктами господарювання [5].

Для невеликих за масштабами господарювання будівельних підприємств, можливо запропонувати наступні заходи, які спрямовані на збільшення обсягів фінансових ресурсів (табл. 1).

Таблиця 1 - Заходи щодо забезпечення зростання обсягів фінансових ресурсів невеликих за масштабами будівельних підприємств

Заходи	Способи реалізації	Фінансовий результат
1. Залучення приватних інвесторів до фінансування будівництва	Укладання угод з приватними інвесторами, які бажають за рахунок власних чи позикових коштів фінансувати будівництво	Фінансування будівництва за рахунок коштів приватних інвесторів дає основні фінансові ресурс, що підвищує фінансову безпеку
2. Залучення українських банків до фінансування окремих об'єктів будівництва	Підписання угод про фінансування будівництва окремих об'єктів	Забезпечується фінансування окремих об'єктів будівництва, що гарантує їх своєчасне введення в експлуатацію і, тим самим підвищує рівень безпеки
3. Збільшення власних доходів і прибутків	Зростання обсягів доходів від фінансово-господарської діяльності та зменшення витрат на господарську діяльність	Зростання прибутків підвищує рівень самофінансування, забезпечує відповідний рівень фінансової безпеки

Систему фінансового забезпечення господарської діяльності будівельних підприємств, що позитивно впливає на рівень фінансової безпеки необхідно розглядати з позиції окремих груп будівельних підприємств. Це дасть змогу більш точно обґрунтувати і запропонувати стратегічні моделі фінансового забезпечення господарської діяльності виходячи з масштабів діяльності, пот-

реб у фінансових ресурсах, можливостях та методах їх акумулювання, розподілу і використання.

Невеликі будівельні підприємства, в першу чергу, розраховують на кошти приватних інвесторів, частково на кредити банків та власні кошти, що формуються за рахунок доходів і прибутків. Не слід забувати, що порушення оптимального співвідношення між власними і залуче-

ними джерелами фінансування інвестиційної діяльності може призвести до погіршення фінансового стану підприємства.

Для невеликих будівельних підприємств проблема фінансового забезпечення господарської діяльності ще більш гостра ніж для середніх за масштабами підприємств. Перш за все, невеликі будівельні підприємства мають обмежений доступ до зовнішніх джерел фінансування. Крім того, вони не мають можливостей на зростання власних джерел фінансових ресурсів через низькі доходи, а також відсутність можливостей, а інко-

ли і бажання власників додатково вкладати кошти в статутний капітал таких підприємств.

Важливим моментом у механізмі управління фінансовим забезпеченням виробничої діяльності підприємств є вибір найкращого напрямку використання та джерела формування фінансових ресурсів і, отже, відповідної йому структури фінансового забезпечення.

Розглянемо існуючу на сьогоднішній день структуру фінансового забезпечення виробничої діяльності на прикладі ДП ПАТ «Сумбуд» БМП №4.

Таблиця 2 – Схема фінансового забезпечення ДП ПАТ «Сумбуд» БМП №4 у 2014р.

Активи	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Джерела фінансового забезпечення	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Необоротні активи у т.ч	129,4	14,3	Власний капітал + Довгострокові зобов'язання	125,6 + 0,0	13,9 + 0,0
основні засоби виробництва	129,4	14,3	Власний капітал	125,6	13,9
довгострокові фінансові інвестиції	0,0	0,0	Власний капітал	0,0	0,0
незавершене будівництво	0,0	0,0	Власний капітал	0,0	0,0
інші необоротні активи			Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0
Оборотні активи у т.ч.	773,8	85,7	Поточні зобов'язання	778,1	86,1
виробничі запаси	204,8	22,7	Поточні зобов'язання (аванси + кредиторська заборгованість)	395,4	43,7
інші запаси	214,7	23,8	Поточні зобов'язання (банківські кредити)	0,0	0,0
дебіторська заборгованість	322,8	35,7	Поточні зобов'язання (аванси + кредиторська заборгованість)	322,4	35,7
поточні фінансові інвестиції	0,0	0,0	Поточні зобов'язання (банківські кредити)	0,0	0,0
грошові кошти	31,5	3,5	Поточні зобов'язання (аванси + банківські кредити)	60,3	6,7

Отже, основними джерелами для невеликих будівельних підприємств є поточні зобов'язання, які базуються на отриманих авансах, та частково власний капітал. Якщо подивитися на чинну структуру пасивів даного підприємства, то частка власного капіталу складає лише 13,9%, довгострокових зобов'язань немає, а поточні зобов'язання складають 86,1%. Найчастіше невеликі будівельні підприємства орієнтуються на модель, де перевагу мають поточні позикові фінансові ресурси. Така структура капіталу не є раці-

ональною.

Взявши за основу рекомендації професора Воробйова Ю.М [5] щодо фінансового забезпечення виробничої діяльності невеликих будівельних підприємств, нами було розраховано та запропоновано модель фінансового забезпечення для ДП ПАТ «Сумбуд» БМП №4. Дану модель можна назвати моделлю з перевагою поточних позикових фінансових ресурсів та власного капіталу (табл. 3).

Таблиця 3 – Модель фінансового забезпечення ДП ПАТ «Сумбуд» БМП №4

Активи	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Джерела фінансового забезпечення	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Необоротні активи у т.ч	406,4	45,0	Власний капітал + Довгострокові зобов'язання	361,3 + 45,2	40,0 + 5,0
основні засоби виробництва	225,7	25,0	Власний капітал	225,7	25,0
довгострокові фінансові інвестиції	45,2	5,0	Власний капітал	45,2	5,0
незавершене будівництво	90,3	10,0	Власний капітал	90,3	10,0
інші необоротні активи	45,2	5,0	Довгострокові зобов'язання	45,2	5,0
Оборотні активи у т.ч.	496,8	55,0	Поточні зобов'язання	496,7	55,0
виробничі запаси	225,7	25,0	Поточні зобов'язання (аванси + кредиторська заборгованість)	225,7	25,0
інші запаси	45,2	5,0	Поточні зобов'язання (банківські кредити)	45,2	5,0
дебіторська заборгованість	90,3	10,0	Поточні зобов'язання (аванси + кредиторська заборгованість)	90,3	10,0
поточні фінансові інвестиції	45,2	5,0	Поточні зобов'язання (банківські кредити)	45,2	5,0
грошові кошти	90,3	10,0	Поточні зобов'язання (аванси + банківські кредити)	90,3	10,0

Запропонована модель фінансового забезпечення враховує можливості невеликих будівельних підприємств щодо акумулювання фінансових ресурсів на ринку капіталу. А тому провідне місце займають поточні позикові фінансові ресурси, зокрема аванси, банківський кредит, кредиторська заборгованість, які використовуються для фінансування оборотних активів (55%).

Власний капітал використовується для фінансового забезпечення необоротних активів, його частка складає 40%, а довгострокові зобов'язання не перевищують 5%, і спрямовуються на фінансування інших необоротних активів. За рекомендованою моделлю частка власного капіталу складає 40%, довгострокових зобов'язань 5%, поточних зобов'язань 55%. Зростання частки поточних зобов'язань породжує фінансові ризики і загрози для невеликих будівельних підприємств.

Однак невеликі будівельні підприємства в якості основної складової поточних зобов'язань використовують аванси покупців, інвесторів, замовників, що зменшує негативні наслідки такої моделі фінансового забезпечення.

Крім того, для фінансового забезпечення господарської діяльності невеликі підприємства активно використовують кредиторську заборгованість за продукцію, роботи, послуги, що також зменшує тиск на фінансовий стан підприємства, хоча товарна форма кредитування більш дорога аніж фінансові кредити банків. Проте за угодами надання товарних кредитів будівельні підприємства отримують помітні преференції, які полягають у часі повернення коштів за такими товарними кредитами.

При такій моделі фінансування з використанням в якості поточних зобов'язань авансів, рівень фінансової безпеки невеликих будівельних підприємств при фінансовому забезпеченні гос-

подарської діяльності буде не погіршуватись, а підтримуватись на відповідному рівні.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що фінансове забезпечення - це один з важливих елементів фінансового механізму діяльності підприємств будівельної галузі. Важливим моментом у механізмі управління фінансовим забезпеченням виробничої діяльності підприємств є вибір найкращого напрямку використання та джерела формування фінансових ресурсів та відповідної йому структури фінансового забезпечення. На основі досліджень нами запропоновано модель фінансового забезпечення, яку можливо назвати моделлю з перевагою поточних позикових фінансових ресурсів та власного капіталу.

Згідно даної моделі основними джерелами для малих будівельних підприємств є поточні зобов'язання, які базуються на отриманих авансах, та частково власний капітал. Запропонована модель фінансового забезпечення враховує можливості невеликих будівельних підприємств щодо акумулювання фінансових ресурсів на ринку капіталу. А тому провідне місце займають поточні позикові фінансові ресурси, зокрема аванси, банківський кредит, кредиторська заборгованість, які використовуються для фінансування оборотних активів.

Отже, аналіз виробничої діяльності будівельних підприємств показав, що формування оптимальної структури капіталу є необхідною умовою прибуткової діяльності суб'єктів господарювання. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничу та фінансову діяльність підприємств будівельного комплексу, що зумовлює зменшення можливостей їх подальшого розвитку, скорочення надходжень до бюджету, виникнення та зростання заборгованості, погіршення результатів діяльності.

Список використаної літератури:

1. Романенко О.Р. Фінанси: [підручник] / О.Р. Романенко. - К: «Центр учбової літератури», 2009. - 312 с.
2. Юрій С.І. Теорія фінансів: [підручник] / В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: «Центр учбової літератури», 2010. — 576 с.
3. Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування /І.В. Осьмірко // Бізнес Інформ. — 2012. — № 7. —С. 47-49.
4. Литвиненко О.Д. Фінансування будівельних компаній в умовах кризи / О.Д. Литвиненко // Фінансовий простір. — 2014. - №1(13). — 101-103.
5. Воробйов Ю.М. Фінансова безпека будівельних підприємств: монографія/ Воробйов Ю.М., Воробйова О.І., Блажевич О. Г. — Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2013. — 180 с.

Конєва И.И. Финансовое обеспечение деятельности предприятий строительного комплекса.

В статье рассмотрены место финансового обеспечения в финансовом механизма, основные признаки понятия «финансовое обеспечение». Проанализировано состояние финансового обеспечения предприятий строительного комплекса. Предложены меры по обеспечению роста объемов финансовых ресурсов и рассчитана модель финансового обеспечения для небольших строительных компаний.

Ключевые слова: *финансовые ресурсы, финансовый механизм, финансовое обеспечение, строительная отрасль, оптимальная структура капитала, финансовая безопасность.*

Koneva I.I. Financial support for the activities of construction companies.

In the article the place of financial security in the financial mechanism, the main features of the concept of "financial security." The state financial support of enterprises building complex. The measures to ensure the growth of financial resources and financial security model designed for small construction companies.

Keywords: financial resources, financial mechanism, financial support, the construction industry, the optimal capital structure, financial security.

Дата надходження до редакції: 02.03.2016 р.

Рецензент: д.е.н., професор А.В.Чупіс

УДК 658.16

ВНУТРІШНІ РЕЗЕРВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. А. Хромушина, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті розглянуто можливі внутрішні резерви фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств; визначено особливості їх мобілізації та використання.

Ключові слова: фінансова стабілізація, внутрішні резерви, підприємство, неплатоспроможність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поточний стан функціонування економічної системи в Україні характеризується невизначеністю, яка зумовлена низкою причин, серед яких можна виділити проблеми політичної, законодавчої, фінансово-економічної неврегульованості. За таких умов особливої актуальності та значимості набувають проблеми виживання підприємств, які знаходяться у стані порушення фінансової рівноваги, мають недостатній рівень ліквідності, що породжує їх неплатоспроможність. З урахуванням системних кризових явищ, що склалися у суспільно-економічному середовищі, вагома частка підприємств стали збитковими. З метою стабілізації фінансового стану перед підприємствами постає непросте завдання щодо пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів. Зазвичай, для підприємств, що мають низький рівень платоспроможності, або ж взагалі її втратили, залучення коштів ззовні стає вкрай утрудненим, або ж неможливим взагалі. У такому разі доцільним та доступним джерелом фінансової стабілізації є внутрішні джерела, які можуть бути часто прихованими, проте ефективна їх мобілізація дозволить сформувати вагомий ресурс, який можна спрямувати на формування резерву високоліквідних активів, відновити платоспроможність та покрити збитки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств у різні періоди прояву кризових явищ приділялася значна увага вітчизняних та зарубіжних науковців: Бланка І.О., Бугая В.З., Багацької К.В., Василенка В.О., Друкера П., Короткова Е.М., Лігоненка Л.О., Масенко Б.П., Семенова Г.А., Терещенка О.О., Уткіна Е., Черепа А.В. та багатьох інших. Однак окремі теоретичні, методологічні положення та особливості фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств знаходяться на стадії розвитку та формування. Саме це визначило тему та мету дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою стат-

ті є узагальнення фінансово-організаційних аспектів фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств на основі внутрішніх резервів, а також визначення особливостей їх мобілізації.

Досягненню визначеної мети сприятиме вирішення таких завдань:

1) визначити основні джерела внутрішніх резервів фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств;

2) розглянути можливі способи мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств;

3) з'ясувати особливості мобілізації та використання внутрішніх резервів для фінансової стабілізації неплатоспроможних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Внутрішні джерела є найбільш надійними та прийнятними джерелами фінансування у процесі антикризового управління та санації підприємства. Величина резервів, мобілізованих із внутрішніх джерел, визначає можливість та рівень фінансової незалежності, самостійності підприємств при прийнятті стратегічних рішень. Наявність достатнього обсягу внутрішніх джерел фінансової стабілізації свідчить про задовільний фінансовий стан та зменшує ризик банкрутства підприємства. Внутрішні джерела, що зумовлюють наявність внутрішніх резервів, за своїм економічним змістом є власними джерелами. Традиційно до власних джерел відносять амортизаційні відрахування; прибуток, а також резерви та кошти, які формуються підприємством для забезпечення своєї діяльності.

Загальновизнано, що амортизація є джерелом фінансування переважної частини капіталоукладень, також – це особливий організаційно-економічний механізм, за допомогою якого має реалізовуватися системне та ефективне оновлення основних фондів. Проте в сучасних умовах, на жаль, амортизаційні фонди суттєво скоротилися, практично не виконують функцію технологічного оновлення виробництва.

Зокрема, Великий Ю. зазначає, що діючий